

TOEKOMSTVERKENNERS

Vandaag wordt er veel en terecht dankbaar teruggeblikt..., nu mag ik met u even fantaseren over de toekomst!

Ik begin met een passage uit het boek Numeri:

De Heer sprak tot Mozes: 'Stuur mannen uit

om het land dat Ik u geef te verkennen.'

Daarop zond Mozes twaalf mannen uit:

'Trek eerst de Negeb door en ga dan het bergland in.

Stel vast wat het voor een land is, of het volk er sterk is of zwak,

gering in aantal of talrijk; of het land goed is of slecht,

en of het volk in open plaatsen woont of in versterkte steden;

of de grond vruchtbaar is, of schraal, en of er bomen zijn of niet.

U moet dapper zijn en ook wat vruchten van het land meebrengen.'

Zij verkenden het land en trokken de Negeb in tot Hebron...

Zij drongen door in het dal Eskol en sneden daar een druiventros af,

die zij met twee man aan een stok moesten dragen.

Na veertig dagen keerden zij van hun verkenningstocht terug.

Toen mij dertig jaar geleden gevraagd werd om naast Kunrade ook de Andreas te dienen, werd me verzekerd dat ik daar assistentie had van een emeritus pastor, die weliswaar al oud was, maar nog heel vitaal. Die emeritus heette Geert Bles.

Geert is voor mij altijd een echte vertegenwoordiger gebleven van de 'wereldkerk'.

Als kind ben ik opgegroeid aan de voet van de Keerderberg. Vanuit Heer zagen we het

klooster van Cadier en Keer liggen... en affikken! We kwamen er langs als we de

Akersteenweg opliepen naar het speeltuintje van Souren. Mijn vader vertelde dan dat hier,

vanachter de gesloten hoge vensters, Afrika werd bezocht. Dat sprak tot mijn verbeelding.

Geert ging er wonen!

Toen we groter werden, nam vader ons verder mee. Voorbij de kersenwei van Bogman, voorbij de Afrikaanse Missiën, en verder dan het speeltuintje, helemaal naar het kerkhof in Margraten. Mijn vader werd ernstig. Hij herdacht de Tweede Wereldoorlog. Hij leerde ons dat gehoorzaamheid geen deugd was. Het was gemakkelijk en kwam soms voort uit luiheid. Zelf had hij het tijdens de bezetting zien ontaarden in kadaverdiscipline. Onnadenkend bevelen volgen is niet de manier waarop je lid moet willen zijn van een vereniging. Ook niet van een familie of van een kerk. Later leerde ik in de theologie-opleiding dat de pastor niet het plaatselijke politiebureau van Rome is, maar de herder die regels en tradities weet te plooiën naar de mens en naar zijn situatie. Het kwam er op aan dat je het beste van jezelf geeft, en dat is ook je kritiek en je goede raad. Je kerk mag meer van je verwachten dan volgzzaamheid.

De wereldkerk, dat is een kerk met bijna 1,4 miljard gelovigen – tendens stijgend – en 460 duizend geestelijken – tendens dalend...

Ergens in die kerk, ver van het centrum, daar ligt de Heerlerbaan met de parochie Andreas.

Een kerk zonder oude papieren. Ze kan niet bogen op een invloedrijk klooster of een grote

onderwijsinstelling; er was geen pausbezoek, geen kasteel in de buurt en het is ook geen

bedevaartsoord..., het heeft zelfs geen eigen kerkhof. Zomaar een uit de weilanden

gestampte woonwijk, zoals er in de wereld zo vele zijn. Een buitenwijk zonder tradities en

met weinig samenhang. Bijna een missiegebied, met gestapelde woonlagen waarin veel

ontwortelde mensen wonen. Geen eigen voetbalclub of harmonie. Maar misschien ook

daarom juist een kerk die voelbaar een gemeenschap wil zijn, een onderdak voor mensen.

Voor menigeen ook de plek waarin nog iets is blijven hangen van de vrijheid van de jaren

zestig, van de verwachtingen die door Vaticanum II gewekt waren, zoals het priesterschap van het volk en het verlangen om een mondige christen te zijn.

Wat betekent die parochie voor de wereldkerk, en wat betekent die wereldkerk voor deze wijk? Hoe is de relatie tussen de gevestigde kerk met zijn eeuwenoude structuren enerzijds, en anderzijds een groep gelovigen die in een geseclariseerde omgeving het verhaal zoekt van het evangelie en de persoon van Jezus van Nazareth? Staan ze elkaar in de weg? Zijn ze een beetje bang voor elkaar? Kijken ze naar elkaar op? Zien ze op elkaar neer?

Ik zou bij al deze suggesties voorbeelden kunnen geven. Van mensen die zeggen: 'Die Andreas, dat zijn halve protestanten'. Of 'Daar heb je ze weer met hun diaconie'. En ook: 'Wat zij daar doen, zou hier niet meer kunnen!' En: 'Hoe verder, als Bles weg is?' Wat kunnen ze voor elkaar betekenen, de wereldkerk en deze parochie?

De wereldkerk brengt een rijke traditie naar hier en nu. Haar verhalen en rituelen verbinden ons met de wereld en de geschiedenis. Haar waarden verheffen en heiligen een mens. Dat allemaal heeft deze plaatselijke gemeente aan de wereldkerk te danken.

Ja! Maar zij heeft haar ook iets te bieden. Laat me dat noemen: de functie van de verspieders, die het land van belofte gaan verkennen. Onmiskenbaar is de kerk een beetje bang voor de geseclariseerde wereld die haar gezag niet meer erkent. Vanuit dat angstig perspectief lijkt de toekomst in Europa enkel verlies en achteruitgang. Echter, de plaatselijke gemeente is nou precies de plek waar geëxperimenteerd kan worden. Daar kan worden gezocht naar nieuwe vormen van christen-zijn, naar nieuwe podia om het verhaal van Jezus te vertellen. Hier kan worden uitgetoetst of je met mondige mensen kunt samenkomen om te bidden, en hoe je met elkaar het evangelie kunt beleven. Hiervandaan kunnen de verkenner de Negeb onderzoeken.

Laat me dit wat toespitsen op de liturgie.

Er zijn veel minder priesters dan in mijn jeugd. Er worden heel veel minder heilige missen opgedragen. Het verschil is giga! In onze parochiekerk waren elke dag minstens drie heilige missen. Als misdienaar rende je je rot van het ene naar andere zij-altaar. Feesten van koren, harmonieën, gymnastiekverenigingen en duivenclubs, opening en sluiting van het schooljaar..., het werd allemaal gevierd met een eucharistie. Daarvan is heel weinig over. Mij komt dan steeds een beeld voor ogen uit een roman van Sartre die ik mijn studietijd las. Hij beschrijft ergens terloops het interieur van een kathedraal waar – ik citeer uit mijn hoofd – 'een priester wijn drinkt terwijl enkele oude vrouwen toekijken.' Dat was een zeer deprimerend beeld van de kerk.

We dachten dat Frankrijk voor het christendom wel verloren was. We wilden ons niet voorstellen dat het onze eigen toekomst zou zijn.

Deze ontwikkeling roept een grote zorg op. Als er steeds minder priesters zijn, kan er iets heel belangrijks verloren gaan. Maar er kan ook iets belangrijks gewonnen worden. Als het om de wereldkerk gaat, maken we de interessante ontwikkeling mee dat er nogal wat priesters uit andere continenten hier komen werken. Ongetwijfeld een verrijking van onze cultuur. Maar een oplossing van de vraag hoe je in de toekomst met het ambt en de sacramenten omgaat, is het niet. De oplossing van die vraag ligt verder vóór ons in de toekomst.

De discussies spitsen zich vaak toe op de eucharistie! Dat sacrament wordt immers als een directe lijn met Jezus van Nazareth en met God ervaren. De toekomstvisies op de kerk lopen uiteen en soms polariseren ze, maar aan de basis van die discussie ligt een gezamenlijke zorg, namelijk hoe kan de eucharistie een centrale rol spelen in de harten van de gelovigen? Aan de ene kant zijn mensen bang dat de eucharistie verwatert door een veelheid van gebedsdiensten en communievieringen. Zij menen met scherpe grenzen tussen gewijde ambtsdaggers en ongewijde gelovigen het belang van de eucharistie te dienen. Aan de

andere kant zijn er gelovigen die iets wezenlijks missen als ze bij hun wekelijkse gebedsdiensten niet een herkenbare band met de eucharistie mogen ervaren. Ze vragen om geregelde communiediensten.

Deze discussie is er geen van voor- en tegenstanders van de eucharistie maar van allemaal voorstanders die het behoud ervan zoeken. De behoefte aan woord- en communiediensten komt voort uit het verlangen van de plaatselijke kerkgemeenschap naar een connectie met het sacramentele hart van de wereldkerk.

Een jaar of twintig geleden nam ik deel aan de priesterraad. Daar kwam op zeker moment de communiedienst ter sprake. Onder bepaalde omstandigheden kon hiervoor groen licht worden gegeven. Maar als ik in mijn parochie soms een communiedienst mag houden, dan moet ik toch eerst mensen motiveren en opleiden om hierin voor te gaan, zo redeneerde ik hardop. Daar kun je niet pas mee beginnen als de nood aan de man is. Ik herinner me het Jezuïtisch antwoord op mijn suggestie. Pater van der Meer deed mijn zorg af met de schijnbaar slimme opmerking dat je je toch ook niet op een hongersnood voorbereidt door te vasten! Hij had ongelijk. De communiedienst is er niet om mensen tevreden te stellen met iets dat minder is, maar om eraan te herinneren waartoe we eigenlijk samenkomen. De Montfortaan Frans Luiten had 25 jaar op Sulawesi gewerkt. Toen hij terugkwam in zijn moederland, heeft hij als aalmoezenier bij de Afcent gewerkt. Op zekere dag kwam hij me vragen hoe hij de ziekenzalving moest doen. Iemand had het hem gevraagd. In al die missiejaren was het niet voorgekomen. Zelden was een priester in de buurt als iemand stierf, en de tijd tussen overlijden en begraven was maar enkele uren. Het sacrament dreigde er verloren te gaan, omdat het te rigoureuus is vastgekoppeld aan de gewijde voorganger.

Ik heb geen antwoord op de vraag hoe het moet. Hopelijk blijven er grote kerken waar mensen op gezette tijden van heinde en ver elkaar opzoeken en bemoedigen en eucharistie vieren. En hopelijk blijven plaatselijke gemeenschappen werfkracht houden omdat ze kritisch en mondig zijn en actief, steeds op zoek naar plekken waar ze iets waar kunnen maken van Jezus' ideaal: de schepping dankbaar aanvaarden als een geschenk voor iedereen, zonder aanzien des persoons.

De parochie is niet het terrein van de pastoor. De pastoor is de dienaar van de parochie. Als die pastoor op grotere afstand komt te staan, is des te dringender behoefte aan gelovigen met durf en fantasie, met geloof en liefde en vooral met hoop. We gaan geen donkere toekomst tegemoet, maar we gaan nieuw land verkennen en misschien keren we met reusachtige druiventrossen terug...

De plaatselijke gemeente wil verbonden blijven met Christus en zijn avondmaal. Zij deelt in het priesterschap van alle gelovigen.

Ik ben zelf opgegroeid in de wederopbouwjaren '50. De blauwdruk in mijn hoofd, als het over de kerk gaat, is die van de volkskerk. Ik wil eigenlijk tegen beter weten in niets liever dan een lekker volle kerk met schreeuwende baby's en ondeugende tieners. Dat zal de toekomst in Europa zeker niet zijn.

Jaren geleden al vertelde een collega over een gesprek dat hij met een dochter had over de uitvaart van haar moeder. 'Was moeder gelovig?', had hij haar gevraagd. 'Ze was behoorlijk fanatiek', was haar antwoord geweest..., 'ze sloeg bijna geen kerstmis over!'

De toekomst kun je niet ontwerpen als het verlengstuk van je eigen jeugd. Ze wordt geboren uit je oprechte streven om nu zo eerlijk mogelijk voor het goede te kiezen.

Dat is 'missionaire kerk'-zijn, als je in woord en daad de kern van Jezus' boodschap uitdraagt. Geen normen oplegt maar waarden uitdraagt; niet veroordeelt maar waardeert; niet gezag uitoefent maar gemeenschap sticht; niet heerst maar dient. Voor zo een kerk is hier in de Andreas toch waarachtig een goed fundament gelegd.

Ik besluit met het verhaal uit het boek Numeri:
Na veertig dagen keerden zij van hun verkenningstocht terug.
Zij begaven zich naar Mozes en Aäron en naar heel de gemeenschap.
Zij brachten verslag uit en lieten hun de vruchten van het land zien:
'Wij zijn in het land geweest waarheen u ons gestuurd hebt
en het vloeit werkelijk over van melk en honing.
Kijk maar eens naar deze vruchten. Maar het volk dat er woont,
is buitengewoon sterk en de steden zijn ommuurd en zeer groot.
Wij hebben er zelfs Enakieten gezien'.
Kaleb trachtte het volk tot volgzaamheid te bewegen en zei:
'Wij kunnen gerust optrekken, want wij zijn er zeker toe in staat.'
Maar de andere mannen verspreidden onder de Israëlieten
allerlei praatjes over het land dat zij verkend hadden.
Zij zeiden: 'Het land verslindt zijn bewoners,
en de mensen lijken wel reuzen.'

Moge de kerk voor ons een moeder zijn, die haar kind met liefde gadeslaat, ook als het zich
een keer ver van huis begeeft... Moge deze gemeente een kind zijn dat moedig en
nieuwsgierig nieuw speelveld zoekt.